

16 stycznia 2023 r.

Mazowsze musi bronić uchwały antysmogowej

Co roku na Mazowszu z powodu zanieczyszczenia powietrza umiera od 4 do 6 tys. osób. To tak, jakby z mapy regionu rocznie znikało miasto wielkości Mszczonowa. Tymczasem 5 lat po przyjęciu uchwały antysmogowej przez mazowiecki sejmik Prokuratura Krajowa chce stwierdzenia jej nieważności. To polityczne działanie przygotowane pod zbliżające się wybory – uważają samorządowcy i odpierają zarzuty.

O wprowadzenie uchwały antysmogowej na Mazowszu zabiegali sami mieszkańcy. Za pośrednictwem organizacji społecznych w 2017 r. złożono apel o wprowadzenie uchwały podpisany przez ponad 13 tys. osób. Ostatecznie, po konsultacjach społecznych, uchwała antysmogowa została przyjęta w 2017 r. – co istotne – jednomyślnie **głosami radnych KO, PSL i PiS**. Nie miał do niej zastrzeżeń również **wojewoda mazowiecki**, który pełni funkcję kontrolną i ma narzędzia potrzebne do unieważnienia uchwał sejmikowych. W kwietniu 2022 r. sejmik znówelizował uchwałę antysmogową.

Co zakłada uchwała antysmogowa?

Uchwała jest działaniem prewencyjnym podejmowanym w celu zapobiegania negatywnemu oddziaływaniu urządzeń grzewczych na zdrowie i środowisko. Dlatego uchwała zakazuje spalania najgorszych paliw: mułów, flotokoncentratów, węgla brunatnego, syckiego węgla kamiennego i mokrej biomasy, a jednocześnie nakazuje wymianę tzw. kopciuchów. Od 1 stycznia 2023 r. obowiązuje zakaz ich używania. Zgodnie z zaostrożonymi w kwietniu 2022 r. przepisami największe zmiany będą dotyczyć Warszawy, gdzie **1 października 2023 r. ma zostać wprowadzony zakaz spalania węgla**. Takie regulacje obejmą też powiaty podwarszawskie, z tym że od 1 stycznia 2028 r. Wszystkie nowe kotły na paliwa stałe instalowane po 11 listopada 2017 r. muszą spełniać wymagania tzw. ekoprojektu.

Zarzuty po 5 latach

21 grudnia 2022 r., po ponad 5 latach od przyjęcia uchwały antysmogowej i na 10 miesięcy przed wyborami parlamentarnymi, wniosek o stwierdzenie jej nieważności złożyła Prokuratura Krajowa. – *Zarzuty prokuratury są bezzasadne i absurdalne. Zainteresowała się ona trybem uchwalenia uchwały antysmogowej z 2017 r., której przepisy już obowiązują, a nawet zostały w minionym roku zaostrome. Przepisy z 2017 r. były uchwalone przez sejmik jednomyślnie. Ze zdaniem, że Mazowsze potrzebuje uchwały antysmogowej, zgadzały się wszystkie opcje polityczne w sejmiku. Nikt wówczas nie zgłaszał uwag do procesu jej uchwalenia. Wygląda to tak, jakby ktoś teraz na siłę szukał sposobu na unieważnienie przepisów, bez których nie ma szans na lepsze powietrze na Mazowszu. Ze smutkiem muszę stwierdzić, że działania prokuratora podważają zaufanie do instytucji publicznych – zauważa marszałek Adam Struzik.*

2280 opinii w ramach konsultacji, których zdaniem prokuratury nie było

Co zarzuca sejmikowi Mazowsza prokuratura? Przede wszystkim ograniczenie procesu konsultacji do uzyskania opinii wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, mimo określenia jej jako istotnej dla społeczności województwa.

– *To co najmniej dziwaczny zarzut. Jak mogło nie być konsultacji społecznych, skoro wpłynęło do nas blisko 2300 opinii i wniosków mieszkańców i organizacji pozarządowych?* – odpowiada **Marcin Podgórski**, dyrektor Departamentu Gospodarki Odpadami, Emisji i Pozwoleń Zintegrowanych w urzędzie marszałkowskim. W 2017 r. przeprowadzono je w dwóch etapach. Pierwszy polegał na opiniowaniu projektu przez organy wykonawcze samorządu terytorialnego. Rozpoczął się 11 lipca 2017 r., a w jego ramach przekazano **80 opinii organów samorządu powiatowego i gminnego**.

Drugi etap obejmował przedstawienie i zebranie opinii społeczeństwa. Konsultacje przeprowadzono zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska i trwały one od 20 lipca do 18 sierpnia 2017 r. Informacje na temat projektu i możliwości składania uwag zostały umieszczone na stronach internetowych urzędu marszałkowskiego, w dziennikach i gazetach o zasięgu regionalnym i lokalnym, przeprowadzono też kampanię informacyjną w 13 rozgłoszeniach radiowych oraz w internecie i pociągach Kolei Mazowieckich. W Siedlcach, Radomiu, Ostrołęce, Ciechanowie, Płocku i Warszawie odbyły się także spotkania

z organizacjami społecznymi i samorządowcami oraz zainteresowanymi mieszkańcami. **W efekcie tych działań wpłynęło blisko 2,3 tys. uwag i wniosków oraz głosów poparcia mieszkańców województwa i organizacji.**

– *Kilka tysięcy mieszkańców Mazowsza umiera co roku z powodu zanieczyszczenia powietrza. Tymczasem Prokuratura Krajowa domaga się stwierdzenia nieważności mazowieckiej uchwały antysmogowej, której celem jest poprawa jakości powietrza i ochrona zdrowia mieszkańców* – komentuje **Ludwik Rakowski**, przewodniczący sejmiku województwa mazowieckiego.

Prokuratura ma także zastrzeżenia do trybu, w jakim sejmik podjął uchwałę określającą zasady i tryb przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami województwa w sprawach, dla których nie wynika to wprost z przepisów. Również z tym zarzutem samorząd województwa się nie zgadza. Po pierwsze, taka uchwała została podjęta w 2011 r. Po drugie, prawo o ochronie środowiska obliguje zarząd do prowadzenia konsultacji ws. uchwał antysmogowych w trybie ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. I tak też zostało to przeprowadzone w 2017 r.

Czym oddychamy?

Polska ma najgorsze powietrze w Europie. Z danych Światowej Organizacji Zdrowia wynika, że 36 spośród 50 najbardziej zanieczyszczonych miast Unii Europejskiej znajduje się w naszym kraju¹. Zła jakość powietrza jest potwierdzana w wynikach rocznych ocen jakości powietrza (ROJP) – na Mazowszu występują przekroczenia norm dla pyłów zawieszonych PM10 i PM2,5 i benzo(a)pirenu, a na terenie Warszawy – również NO2. Według ROJP ogrzewanie gospodarstw domowych odpowiada za 98% emisji B(a)P w województwie. Co 5. zgon na świecie następuje w wyniku zanieczyszczenia powietrza².

Brak rozwiązań wprowadzonych w uchwale antysmogowej, czyli zakaz użytkowania tzw. kopciuchów od stycznia tego roku oraz ograniczenia dotyczące spalania węgla w Warszawie od października tego roku, narażają mieszkańców na konsekwencje zdrowotne i ekonomiczne. Mowa o kwocie od 18 do 36,5 mld zł za każdy rok. Miesięczne koszty związane z leczeniem chorób spowodowanych zanieczyszczeniami powietrza oraz nieobecnością w pracy wynoszą aż 800 zł na każdego mieszkańca województwa mazowieckiego.

617 tys. „kopciuchów” do wymiany, a pieniędzy z KPO ciągle nie ma

Dzięki przeprowadzonej w gminach inwentaryzacji można konkretnie wskazać, ile urządzeń grzewczych należy wymienić. Mowa tu nie tylko o samych kotłach, ale też o kominkach, piecach kaflowych itp. Zgodnie z danymi z inwentaryzacji na całym Mazowszu musi zostać wymienionych **ponad 600 tys. urządzeń grzewczych**. Najwięcej z nich znajduje się w regionie warszawskim wschodnim (18 proc.), radomskim (17 proc.) i siedleckim (15 proc.).

W 2021 r. na Mazowszu wymieniono ponad 22 tys. kotłów (to zaledwie 5 proc. liczby zaplanowanej w POP i jednocześnie 4 proc. liczby kotłów do wymiany według uchwały antysmogowej). To za mało, żeby jakość powietrza uległa odczuwalnej poprawie. Aby jakość powietrza na Mazowszu była lepsza, rocznie (od 2021 r. do 2026 r.) na Mazowszu powinno się wymieniać 83 377 kotłów.

Wsparciem dla mieszkańców chcących wymienić źródło ciepła powinien być rządowy program „Czyste Powietrze”. Jednak jak zauważa radny województwa mazowieckiego **Krzysztof Strzałkowski**, ten program się nie sprawdził. – *Od powstania programu we wrześniu 2018 r. do końca listopada 2022 r. na obszarze Mazowsza zostały złożone zaledwie 44 803 wnioski, podpisano 39 865 umów i wypłacono środki 23 896 beneficjentom. Jak wskazują mieszkańcy i samorządy, barierami w skorzystaniu z pomocy są m.in. skomplikowany wniosek, brak prefinansowania inwestycji, często zmieniające się warunki programu czy zrzucenie obowiązków związanych z obsługą interesantów na gminy. Pokazuje to również raport NIK, w którym podano, że po trzech latach realizacji programu „Czyste Powietrze” wymieniono 2,2% liczby*

1 <https://www.focus.pl/artykul/ranking-smogu-na-50-najbardziej-zanieczyszczonych-miast-eu-az-36-jest-w-polsce-180509043616>

2 raport opracowany przez Uniwersytet Harvarda we współpracy z Uniwersytetami w Birmingham, Leicester oraz University College London. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0013935121000487>

zaplanowanych do wymiany kotłów starej generacji. Do tego przez opór strony rządowej ciągle nie mamy pieniędzy z KPO, a bez nich brakuje środków na takie działania.

Duże zagrożenie dla powodzenia programu stwarza niepewność w kwestii źródeł dalszego finansowania programu, który miał być wspierany środkami z Krajowego Programu Odbudowy. Przy takim tempie realizacji kluczowego programu na osiągnięcie zamierzonych efektów trzeba będzie czekać aż do 2033 r. Tego czasu nie mamy. Jakość powietrza wymaga poprawy już teraz.

Warto też przypomnieć, że zła jakość powietrza w Polsce poskutkowała wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości UE z 22 lutego 2018 r. dotyczącym skargi KE przeciwko RP w zakresie niespełnienia wymogów dyrektyw dot. pyłu zawieszonego PM10 (skarga C-336/16). W wyroku zarzucono Polsce m.in. wieloletnie (2000-2015) przekraczanie dopuszczalnych norm pyłu zawieszonego PM10 oraz nieskuteczność określonych w dotychczasowych programach ochrony powietrza działań naprawczych i ich zbyt długi horyzont czasowy.

Marta Milewska
Rzeczniczka Prasowa
Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego
tel. 22 59 07 602, kom. 510 591 974
e-mail rzecznik@mazovia.pl